

יצחק מרדכי הכהן רובין הר נוף עיה"ק ירושלים תובב"א

בס"ד ראש חודש ניסן תש"פ

השימוש באלכוג'ל בשבת

בענין השימוש בנוזל חיטוי המכונה "אלכוג'ל" בשבת יש להבחין בין סוגים שונים של מוצר זה, אם הוא סמיך באופן שאינו נשפך אסור להשתמש בו בשבת, ואם הוא נוזלי באופן שכאשר מערים אותו מהבקבוק הוא נשפך על הידים מותר להשתמש בו בשבת.

טעם איסור השימוש באלכוג'ל שאינו נוזלי הוא דנחשב כמו "שמן עב" שגזרו בו אטו שיבוא למרח שעווה, משא"כ אם הוא נוזלי שדינו כשמן רגיל שלא גזרו בו, וראה הערה^א.

ואין לחוש לשימוש באלכוג'ל נוזלי מחשש גזירת שחיקת סממנין לרפואה, כיון שמטרת השימוש בו היא רק לצורך ניקוי וחיטוי ולא לרפואה כלל.

ויש לידע – שלדעת הרופאים אין מעלה יתרה. לשימוש באלכוג'ל, אף בעת הזו, בזמן שחולי ה"קורונה" מתפשט והולך, ויכולים להשתמש בסבון נוזלי שהוא מנקה ומחטא היטב.

^א עיין בספר ארחות שבת בדיני ממרח פרק י"ז סעיף כ"ז, שכתבנו לבאר את החילוק בין שמן עב לשמן רגיל שאינו עב, והנפק"מ בענין דין ממרח בדבר נוזלי. דהנה מבואר במשנה שבת דף קיא. דמותר לטוך בשבת בשמן, וכן הובא להלכה בסי' שכ"ז ס"א [עיי"ש ברמ"א] וס"ד, ומבואר מזה שאין איסור ממרח בשימוש בשמן. וכן מבואר בגמ' שבת דף קמו: שאפילו בנותן שמן עב על פי חבית אין איסור ממרח מן הדין רק משום גזירה אטו שעווה, ומבואר מזה שבשמן שאינו עב אין איסור ממרח כלל. וצ"ע דברי רש"י דף קכא: והר"ן והטור בסי' שט"ז שהזכירו איסור ממרח במריחת רוק על גבי קרקע, וכן הוא בארחות חיים לר"א מלוניל דיני שבת סי' קכ"ג, וע"ע לעיל הערה כ"ח במה שיש לעיין בדברי רש"י אלו. ואפשר שיש להעמיד את דברי הראשונים הנ"ל באופן שהרוק מונח ע"ג קרקע ומעורב בעפר והעפר נמרח בשווה על פני הקרקע, ונמצא שמלאכת המירוה נעשית בעפר המגובל ולא ברוק]. ועי' בפמ"ג סי' שט"ז בא"א ס"ק כ"ד שלמד מדברי רש"י שיש איסור ממרח ברוק כגון אם ירצה ליתנו על גבי מכה ולהחליקו. ובב"י סי' שכ"ח סכ"ז ד"ה איספלינית מפורש שאין איסור ממרח בדבר רך ביותר. וע"ע במשנ"ב סי' שכ"ז ס"ק ט"ז שגם בדבריו מבואר דאיסור ממרח הוא רק במשחה ולא בשמן נוזלי.

והנה בגמ' שבת דף קמו: מבואר שאסרו לסתום נקב שבחבית ע"י שמן עב גזירה שמא יסתמנו בשעווה ויבוא לידי מירוה. ומבואר דבשמן עצמו אין איסור ממרח אף שהוא עב, ומ"מ גזרו בו משום שהוא מתמרח קצת, כמבואר במשנ"ב סי' שי"ד ס"ק מ"ה. ובודאי השמן העב הזה הוא סמיך מאד ואינו נוזל כלל, שאם היה נוזל לא היה אפשר לסתום בו נקב חבית [וכנראה דהכוונה לסוג שמן הדומה לשמן הניתן בזמננו במכונות שהוא סמיך ביותר ואינו נוזלי]. ואעפ"כ מבואר שאין בזה איסור ממרח. אך יש לעיין אם כשם שגזרו שלא לסתום נקב חבית בשמן עב גזרה אטו שעווה כן גזרו באופן כללי שלא למרוה שמן עב אטו מריחת משחה, או שזו גזירה פרטית שנאמרה לענין סתימת נקב חבית. ועיין סי' שכ"ו ס"י שהרמ"א אסר סיכה בחלב משום נולד, ומבואר שאין בזה איסור ממרח, ואילו לענין סתימת נקב חבית מבואר ברמב"ם פכ"ג משבת הי"א ובגר"ז סי' שי"ד סכ"א דאסור לסתום נקב חבית בשומן, ומשמע מזה שרק בסתימת חבית גזרו שמן עב אטו שעווה. וא"כ אין לאסור שימוש בסבון נוזלי [ואף שיש לדחות את הראיה מהרמ"א דהתם החלב נימוח ואינו נשאר ע"ג הגוף במצב של שמן עב, מ"מ גם סבון נוזלי נשטף מיד במים ואינו נשאר ע"ג הגוף]. גם מסתבר שבסבון נוזלי לא קיימת גזרה זו של שמן עב כיון שהוא נוזלי ואינו דומה כלל לשעווה. [והראנו להגרי"ש אלישיב זצ"ל **סבון נוזלי סמיך** ואמר שמותר להשתמש בו ואין בו חשש ממרח, וכן אין חשש מוליד בעשיית הקצף הנוצר בשעת השימוש בסבון, ויש הנמנעים מלהשתמש בסבון נוזלי סמיך, עיין בספר חוט שני להגר"נ קרליץ זצ"ל].

חומר עבה חומר נוזלי

